

ΈΚΘΕΣΗ 2019

ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΣΑΡΑΓΕΒΟ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΒΟΣΝΙΑΣ - ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗΣ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ
ΕΛΛΑΔΑΣ – ΒΟΣΝΙΑΣ - ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗΣ

Συντάκτης

Λ.Παπακωνσταντινίδης
Σύμβουλος ΟΕΥ Α΄

Σαράγεβο, Ιούνιος 2020

Πίνακας περιεχομένων

1	Οικονομία Βοσνίας – Ερζεγοβίνης.....	1
1.1	Επισκόπηση της οικονομίας	1
1.1.1	Η δομή της οικονομίας.....	1
1.1.2	Βασικά οικονομικά μεγέθη	2
1.1.3	Εξωτερικό εμπόριο	3
1.1.3.1	Εμπόριο αγαθών	3
	Σημαντικότεροι προορισμοί εισαγωγών και εξαγωγών.....	4
1.1.4	Επενδύσεις	,5
1.2	Στοιχεία της οικονομίας των κρατιδίων / πολιτειών / επαρχιών (ή άλλη διοικητική διαίρεση της χώρας).....	,5
1.3	Οικονομικές προβλέψεις (επόμενου έτους).....	5
1.4	Οικονομικές σχέσεις Βοσνίας – Ερζεγοβίνης.....	6
1.4.1	ΒΚΕ – ΠΟΕ	6
1.4.2	ΒΚΕ – Ευρωπαϊκή Ένωση	6
1.4.3	Συμμετοχή σε περιφερειακές οικονομικές / τελωνειακές Ενώσεις.....	6
1.4.4	Συμμετοχή σε διεθνή φόρα και ομάδες χωρών.....	6
2	Οικονομικές σχέσεις Ελλάδας – Βοσνίας – Ερζεγοβίνης.	7
2.1	Διμερές εμπόριο.....	7-8
2.2	Άμεσες επενδύσεις.....	9
2.2.1	Επενδύσεις της Ελλάδας στη ΒΚΕ.....	9
2.3	Θεσμικό πλαίσιο οικονομικής συνεργασίας Ελλάδας - ΒΚΕ	9
3	Συμπεράσματα – προτάσεις	10
3.1	Προοπτική ανάπτυξης διμερούς εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών	10
3.2	Προτάσεις δράσεων ενίσχυσης εξωστρέφειας.....	11
3.3	Προτάσεις ενίσχυσης διμερούς θεσμικού πλαισίου	11
4	Παράρτημα.....	11
4.1	Χρήσιμες διευθύνσεις	11-13

Κατάλογος πινάκων

Πίνακας 1: Βασικά οικονομικά μεγέθη Βοσνίας – Ερζεγοβίνης	2
Πίνακας 2: Εξωτερικό εμπόριο ΒΚΕ.....	3
Πίνακας 3: 10 Σημαντικότεροι προορισμοί εξαγωγών ΒΚΕ και η θέση της Ελλάδας (τελευταίος χρόνος)	3
Πίνακας 4: 10 Σημαντικότεροι προμηθευτές ΒΚΕ και η θέση της Ελλάδας (τελευταίος χρόνος)	4
Πίνακας 5: Επενδύσεις προς τη ΒΚΕ.....	,5
Πίνακας 6: Εμπορικό ισοζύγιο Ελλάδας – ΒΚΕ	7,8,
Πίνακας 8: Τουριστικές αφίξεις στην Ελλάδα από τη ΒΚΕ	,8
Πίνακας 9: Προοπτική ανάπτυξης διμερούς εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών	10

1 Οικονομία Βοσνίας - Ερζεγοβίνης

1.1 Επισκόπηση της οικονομίας

Η Βοσνία και Ερζεγοβίνη αποτελείται από 3 διοικητικές ενότητες.

A. Την Ομοσπονδία Βοσνίας – Ερζεγοβίνης.

B. Την Republika Srpska.

Γ. Την Περιοχή Brcko.

Η Ομοσπονδία διαιρείται σε 10 καντόνια, η RS σε δήμους και κοινότητες και η περιοχή Brcko είναι αυτόνομη διοικητικά.

Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ για το έτος 2019 ανήλθε σε 5.109 ευρώ, ενώ το συνολικό ονομαστικό ΑΕΠ ανήλθε σε 17,89 δις ευρώ. Με βάση τα οικονομικά στοιχεία της Κεντρικής Τράπεζας της ΒΚΕ, ο ρυθμός μεγέθυνσης του ΑΕΠ για το έτος 2019 κυμάνθηκε σε ποσοστό 2,8%, έναντι 3,6% του 2018. Η μείωση οφείλεται στο δυσμενές εξωτερικό οικονομικό περιβάλλον και την εσωτερική πολιτική αστάθεια. Ποσοστό 65% του ΑΕΠ δημιουργείται από τον τομέα των υπηρεσιών, 26,8% από την βιομηχανία και 7,8% από την γεωργία.

Η ανεργία ανήλθε σε ποσοστό 15,7% το 2019, έναντι 18,4% του 2018 καταγράφοντας μείωση και ο ρυθμός πληθωρισμού μειώθηκε σε 0,6%, έναντι 1,8%. Ανησυχητικό είναι το φαινόμενο της υψηλότερης ανεργίας στους νέους έως 24 ετών που προσεγγίζει το 50% και οδηγεί σε μετανάστευση στο εξωτερικό.

1.1.1 Η δομή της οικονομίας

Η Βοσνία και Ερζεγοβίνη θεωρείται οικονομία σε μεταβατικό στάδιο με περιορισμένες μεταρρυθμίσεις της αγοράς. Η οικονομία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις εξαγωγές μετάλλων, ενέργειας, κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων και επίπλων, καθώς και από εμβάσματα και ξένες ενισχύσεις. Η ιδιαίτερα αποκεντρωμένη διοίκηση εμποδίζει το συντονισμό και τις μεταρρυθμίσεις στην οικονομική πολιτική, ενώ η υπερβολική γραφειοκρατία, τα φαινόμενα διαφθοράς και η κατακερματισμένη αγορά αποθαρρύνουν τις ξένες επενδύσεις. Η οικονομία είναι μεταξύ των λιγότερο ανταγωνιστικών στην περιοχή. Οι ξένες τράπεζες, κυρίως από την Αυστρία και την Ιταλία, ελέγχουν μεγάλο μέρος του τραπεζικού τομέα.

1.1.2 Βασικά οικονομικά μεγέθη.

Κατά την διάρκεια του 2019 το ΑΕΠ κατέγραψε αύξηση κατά 2,8%, μέγεθος που κρίνεται μετρίως ικανοποιητικό και όχι ικανό να δώσει ισχυρή ώθηση στην οικονομία και την δημιουργία σημαντικού αριθμού νέων θέσεων εργασίας.

Η μειωμένη ανάπτυξη στην Ευρωζώνη που αποτελεί κύριο προορισμό των βοσνιακών εξαγωγών, οι περιφερειακές εμπορικές διαμάχες, όπως η επιβολή δασμών 100% από το Κόσσοβο, η μείωση της βιομηχανικής παραγωγής και εσωτερικές πολιτικές έριδες συνέβαλαν στο αρνητικό αποτέλεσμα.

Η ανεργία περιορίστηκε το 2019 σε ποσοστό 15,7%, συνεχίζοντας την πτωτική τάση για τέταρτο συνεχόμενο έτος, αλλά παραμένει πολύ υψηλή μεταξύ των νέων, όπου το ποσοστό ξεπερνά το 50%. Το γεγονός αυτό ωθεί σε μετανάστευση και παρατηρείται το φαινόμενο brain drain που θεωρείται το σημαντικότερο πρόβλημα της χώρας, όχι μόνο σε οικονομικό αλλά και σε κοινωνικό επίπεδο.

Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών ανήλθε σε ποσοστό 3,7% του ΑΕΠ για το 2019. Κύρια αιτία των διαχρονικών ελλειμμάτων αποτελεί το αρνητικό εμπορικό ισοζύγιο.

Ο πληθωρισμός ανήλθε σε 0,6%, καταγράφοντας σημαντική μείωση σε σχέση με το 2018, ενώ το χρέος της Γενικής Κυβέρνησης προσέγγισε το 24,8% του ΑΕΠ, σημειώνοντας πτωτική πορεία για τρίτο συνεχόμενο έτος.

Η Συναλλαγματική ισοτιμία παραμένει σταθερή, κατά την διάρκεια των τελευταίων ετών με 1 ευρώ να αντιστοιχεί σε 1,955 Βοσνιακά μάρκα. Το γεγονός αυτό θεωρείται θετικό για την διευκόλυνση των εμπορικών συναλλαγών.

Πίνακας 1: Βασικά οικονομικά μεγέθη.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Ονομαστικό ΑΕΠ (εκ. USD)	18,522	16,210	16.910	18,169	19,793	20.106
Μεταβολή ΑΕΠ	1,1%	3,1%	3,1%	3,2%	3,6%	2,8%
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (USD)	5,194	4,584	4,808	5,181	5,651	5.741
Ανεργία	27,5%	27,7%	25,4%	20,5%	18,4%	15,7%
Πληθωρισμός	-0,9	-0,2	-0,8	1,25	1,37	0,6
Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	30,9	30,3	29,2	26,0	24,8	31,4
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (% ΑΕΠ)	-7,5%	-5,6%	-4,3%	-4,7%	-4,2%	-3,7%
Συναλλαγματική ισοτιμία προς Ευρώ	1,955 BAM	1,955 BAM	1,955 BAM	1,955 BAM	1,995 BAM	1,955 BAM
Βασικό επιτόκιο	3,55%	3,58%	3,48%	3,92%	3,52%	3,26%
Συναλλαγματικά διαθέσιμα Δις ευρώ	4,45	4,27	4,98	5,75	6,05	6,92

Πηγές: Στατιστική Υπηρεσία Β-Ε, Κεντρική Τράπεζα Β-Ε.

1.1.3 Εξωτερικό εμπόριο

Κατά την διάρκεια του 2019 η συνολική αξία των εξαγωγών ανήλθε σε 6,051 δις ευρώ, καταγράφοντας μείωση σε ποσοστό 3% σε σχέση με το 2018. Η συνολική αξία των εισαγωγών ανήλθε σε 10,205 δις ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 3,5% σε ετήσια βάση.

Το εμπορικό ισοζύγιο παρουσίασε έλλειμμα 4,154 δις ευρώ και το ποσοστό κάλυψης των εισαγωγών από τις εξαγωγές ανήλθε σε 59,72%.

Η Β-Ε εξάγει κυρίως ηλεκτρική ενέργεια, αλουμίνιο, ξυλεία και προϊόντα αυτής, μέρη και εξαρτήματα αυτοκινήτων, υποδήματα, άνθρακα, κατασκευές από σίδηρο και καλώδια.

Σημαντικότερες εισαγωγές σε αυτοκίνητα, πετρελαιοειδή, φάρμακα, δέρματα, δομικά υλικά.

Κατά την διάρκεια του 2019 οι εξαγωγές κατευθύνθηκαν κυρίως προς Γερμανία 864,98 εκ. ευρώ, Κροατία 742,75, Σερβία 712,37, Ιταλία 671,22, Αυστρία 561,42, Σλοβενία 516,01, Μαυροβούνιο 208,82, Τουρκία 150,02, Ουγγαρία 138,25 και Ολλανδία 124,58.

Οι εισαγωγές προήλθαν κυρίως από Γερμανία 1,198,4 δις ευρώ, Ιταλία 1,196,4 δις, Σερβία 1,102.6, Κροατία 1,036,2, Κίνα 743,29 εκατ., Τουρκία 494,67 εκατ., Σλοβενία 464,92, Αυστρία 370,02 εκατ., Η.Π.Α 345,58, Πολωνία 299,26.

Πίνακας 2: Εξωτερικό εμπόριο ΒΚΕ.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Εξαγωγές αγαθών δις ευρώ	4,44	4,59	4,81	5,65	6,08	6,05
Εισαγωγές αγαθών δις ευρώ	8,28	8,10	8,25	9,27	9,85	10,20
Εμπορικό ισοζύγιο δις ευρώ	-3,84	-3,51	-3,44	-3,62	-3,77	-4,15

Πηγές: Στατιστική Υπηρεσία της ΒΚΕ.

1.1.3.1 Εμπόριο αγαθών.

Κατά την διάρκεια των τελευταίων ετών παρατηρήθηκε συνεχής ελαφρά ανοδική τάση των εξαγωγών, αλλά όχι και βελτίωση του εμπορικού ισοζυγίου που παρέμεινε σταθερά ελλειμματικό, λόγω της ανοδικής τάσης των εισαγωγών. Το 2019 η τάση αυτή αντιστράφηκε και κατεγράφη μείωση των εξαγωγών και φυσικά αύξηση του ελλείμματος.

Η μειωμένη ανάπτυξη στην Ευρωζώνη που αποτελεί κύριο προορισμό των βοσνιακών εξαγωγών, οι περιφερειακές εμπορικές διαμάχες, όπως η επιβολή δασμών 100% από το Κόσσοβο, η μείωση της βιομηχανικής παραγωγής και εσωτερικές πολιτικές έριδες συνέβαλαν στο αρνητικό αποτέλεσμα.

Πίνακας 3: 10 Σημαντικότεροι προορισμοί εξαγωγών ΒκΕ 2019 και η θέση της Ελλάδας.

Κατάταξη	Χώρα	Αξία εξαγωγών. Εκ ευρώ.	% στο σύνολο	Μεταβολή μεταξύ 2 τελευταίων χρόνων
1	Γερμανία	864,9	14,25	-2,8%
2	Κροατία	746,5	12,24	-0,5%
3	Σερβία	712,3	11,37	+3,1%
4	Ιταλία	671,2	11,06	-3,8%
5	Αυστρία	561,4	9,25	+7,1%
6	Σλοβενία	541,9	8,95	-4,8%
7	Μαυροβούνιο	208,8	3,45	+1,7%
8	Τουρκία	150,0	2,47	-9,5%
9	Ουγγαρία	138,2	2,28	+5,6%
10	Ολλανδία	124,5	2,05	-7,3%

Πηγές: Στατιστική Υπηρεσία της ΒκΕ.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ οι βοσνιακές εξαγωγές προς Ελλάδα για το 2019 ανήλθαν σε 9,034 εκ. ευρώ, μη σημειώνοντας μεταβολή σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

Πίνακας 4: 10 Σημαντικότεροι προμηθευτές ΒκΕ και η θέση της Ελλάδας.

Κατάταξη	Χώρα	Αξία εισαγωγών Εκ. ευρώ	% στο σύνολο	Μεταβολή μεταξύ 2 τελευταίων χρόνων
1	Γερμανία	1.198,4		+1,01%
2	Ιταλία	1.196,4		+6,86%
3	Σερβία	1,102,6		+3,73%
4	Κροατία	1,036,2		+5,23%
5	Κίνα	743,29		+7,61%
6	Τουρκία	494,67		+9,45%
7	Σλοβενία	464,92		-1,12%
8	Αυστρία	370,02		+6,7%
9	Η.Π.Α	345,58		+6,3%
10	Πολωνία	299,26		+4,9%

Πηγές: Στατιστική Υπηρεσία της ΒκΕ.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, οι ελληνικές εξαγωγές προς ΒκΕ ανήλθαν σε 64,1 εκ. ευρώ κατά την διάρκεια του 2019, καταγράφοντας σημαντική μείωση σε ποσοστό 34% σε σχέση με το 2018.

1.1.4 Επενδύσεις.

Οι άμεσες αλλοδαπές επενδύσεις στην ΒκΕ , κατά την διάρκεια της χρονικής περιόδου 1994 – 2019 ανέρχονται σε 7,31 δις ευρώ.

Κυριότερες επενδύτριες χώρες για την αναφερόμενη χρονική περίοδο είναι η Αυστρία με 1,364 δις ευρώ, η Κροατία με 1,175, η Σερβία με 1,039, η Σλοβενία με 551,8 εκ. ευρώ, η Ολλανδία με 446,5, η Ρωσία με 361,7, η Γερμανία με 351,9, η Ιταλία με 327,6, το Η.Β με 268,2 και η Ελβετία με 245,4.

Πίνακας 5: Επενδύσεις προς την Βοσνία – Ερζεγοβίνη.

	2015	2016	2017	2018	2019
ΞΑΕ (συνολικά κεφάλαια – απόθεμα τέλος έτους αναφοράς) εκ. ευρώ	6,201	6,596	6,793	7,098	7,331

Πηγές: Κεντρική Τράπεζα Βοσνίας - Ερζεγοβίνης

Σημαντικότεροι αλλοδαποί επενδυτές είναι οι επιχειρήσεις Arcelor Mittal, Asamer Baustoffe, Coca – Cola, Gazprom, Heidelberg Cement, Henkel, Intesa Sanpaolo Bank, Lactalis, MANN+HUMMEL, Meggle, Natron-Hyatt, PepsiCo, Raiffeisen Bank, Sberbank, UniCredit Bank, Veritas, Ziraatbank, Wolkswagen κ.α.

1.2 Στοιχεία της οικονομίας των κρατιδίων / πολιτειών / επαρχιών (ή άλλη διοικητική διαίρεση της χώρας).

Με βάση τα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας της Republika Srpska ο ρυθμός ανάπτυξης του ΑΕΠ ανήλθε σε 3,6%, κατά τη διάρκεια του 2019, ο πληθωρισμός κυμάνθηκε στο 0,3% και ο μέσος μηνιαίος μισθός προσέγγισε τα 460 ευρώ.

Οι εξαγωγές ανήλθαν σε 1,75 δις ευρώ, σημειώνοντας μείωση κατά -6,5% σε σχέση με το προηγούμενο έτος και οι εισαγωγές σε 2,80 δις ευρώ, καταγράφοντας αύξηση σε ποσοστό 7,2%.

Κύριοι εμπορικοί εταίροι είναι η Ιταλία, η Σερβία, η Κροατία, η Γερμανία, η Σλοβενία και η Αυστρία .

1.3 Οικονομικές προβλέψεις επόμενου έτους.

Οι προβλέψεις για οικονομική ανάπτυξη 3,4% δεν πρόκειται να υλοποιηθούν, λόγω της πανδημίας του κορωνοϊού. Αναμένεται ύφεση που μπορεί να προσεγγίσει και το 5%, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των Διεθνών Οργανισμών.

1.4 Οικονομικές σχέσεις Βοσνίας – Ερζεγοβίνης.

1.4.1 Σχέσεις με ΠΟΕ.

Η χώρα βρίσκεται στο τελικό στάδιο προ της ένταξής της στον ΠΟΕ. Υπέβαλε αίτηση ένταξης το 1999, παρουσίασε το σχετικό υπόμνημά της για εμπορικά ζητήματα το 2002 και έκτοτε διατηρεί καθεστώς «παρατηρητή» (observer status) στον Οργανισμό. Η χώρα έχει ολοκληρώσει διμερείς διαπραγματεύσεις με τα περισσότερα μέλη του οργανισμού και απομένει ως μοναδική εκκρεμότητα η ολοκλήρωση των διμερών διαπραγματεύσεων με την Ρωσία.

Η απόφαση της Ρωσίας να άρει τις αντιρρήσεις της συνδέεται με την υιοθέτηση της νομοθεσίας « Περί ποιότητας εισαγομένων υγρών καυσίμων ». Σημειώνεται ότι η χώρα αποτελεί τον κύριο εξαγωγέα πετρελαιοειδών και φυσικού αερίου στην ΒΚΕ.

1.4.2 Σχέσεις με Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η ΒΚΕ είχε μέχρι πρόσφατα καθεστώς «δυνητικά υποψήφιας» προς ένταξη χώρας στην ΕΕ, εξ αιτίας κυρίως της καθυστερημένης προόδου στην προώθηση πολιτικών και οικονομικών μεταρρυθμίσεων. Την 1^η Ιουνίου 2015, η Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (ΣΣΣ) ΒΚΕ-ΕΕ τέθηκε σε ισχύ και η χώρα υπέβαλε επίσημη αίτηση ένταξης στην ΕΕ στις 15 Φεβρουαρίου 2016. Προς την χώρα υπεβλήθη μακρύς κατάλογος ερωτήσεων σχετικά με προσαρμογή νομοθεσίας προς το κοινοτικό κεκτημένο και συμπληρωματικός κατάλογος 655 ερωτήσεων το 2018.

Στις 04/03/2019 η Β-Ε υπέβαλε τις απαντήσεις των συμπληρωματικών ερωτήσεων και στις 29/05 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υιοθέτησε την γνώμη της για την αίτηση ένταξης, αναφέροντας ότι η χώρα, παρά την πρόοδο που έχει επιτύχει, πρέπει να προβεί σε πολύ σημαντικές πολιτικές και οικονομικές μεταρρυθμίσεις για να καταστεί επιλέξιμη προς ένταξη.

1.4.3 Συμμετοχή σε περιφερειακές οικονομικές / τελωνειακές Ενώσεις.

Η Βοσνία – Ερζεγοβίνη είναι μέλος της Κεντρικής Ευρωπαϊκής Συμφωνίας Ελευθέρου Εμπορίου (CEFTA).

Οι συμμετέχουσες χώρες έχουν συμφωνήσει να δώσουν προτεραιότητα στην διευκόλυνση του εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών, την προσέλκυση επενδύσεων και την διαφάνεια.

1.4.4 Συμμετοχή σε διεθνή φόρα και ομάδες χωρών.

Η ΒΚΕ συμμετέχει στην κινεζική πρωτοβουλία Balkan Silk Road που συνδέει το Πεκίνο με τις πρωτεύουσες των Βαλκανικών χωρών.

2 Οικονομικές σχέσεις Ελλάδα - Βοσνίας - Ερζεγοβίνης.

2.1 Διμερές εμπόριο

2.1.1 Εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών.

Διμερείς Εμπορικές Ροές

Πίνακας 6: Διμερείς Ετήσιες Εμπορικές Ροές Ελλάδος - Βοσνίας (σε εκατ. ευρώ)

Χρον.Περίοδος	2017	2018	2019	Μεταβολή 2018/19
Εξαγωγές	80	97,2	64,1	-34%
Εισαγωγές	11,4	9	9	-
Εμπ. Ισοζύγιο	69,6	88,2	55,1	-37,55%
Όγκος Εμπορίου	91,4	106,2	73,1	-31,2%

Οι διμερείς εμπορικές σχέσεις Ελλάδα και Β&Ε χαρακτηρίζονται από το έντονα πλεονασματικό υπέρ της χώρας μας εμπορικό ισοζύγιο (από το 2004 ως σήμερα). Ο διμερής όγκος εμπορίου μειώθηκε κατά 30% περίπου σε σχέση με το 2018 (από 106,2 σε 73,1 εκατ. ευρώ).

Τα κυριότερα εξαγόμενα προϊόντα μας είναι: αλουμίνιο και προϊόντα αυτού (παραδοσιακά το βασικότερο προϊόν εξαγωγής της χώρας μας προς την Β&Ε), πλαστικές ύλες, ράβδοι από αργίλιο, φρούτα και λαχανικά (κυρίως νωπά ή ξερά εσπεριδοειδή), αρωματικά έλαια, βαμβάκι, χρώματα, καουτσούκ, ελαστικά, πολυμερή, και διάφορα παρασκευάσματα τροφίμων.

Ισοζύγιο Υπηρεσιών

	2017	2018	2019
Εισπράξεις	13,7	10,3	16,4
Ταξιδιωτικό	9,8	8,2	14,5
Μεταφορές	0,9	0,6	0,3
Λοιπές υπηρεσίες	3,0	1,5	1,6
Πληρωμές	2,4	2,7	4,1
Ταξιδιωτικό	0,0	0,0	0,6
Μεταφορές	1,1	1,5	2,0
Λοιπές υπηρεσίες	1,3	1,2	1,5

Πίνακας 13: Ελληνικές εξαγωγές στη Βοσνία - Ερζεγοβίνη /κυριότερα προϊόντα.

Το κυριότερο εξαγόμενο προϊόν της χώρας μας προς την Βοσνία και Ερζεγοβίνη είναι παραδοσιακά το αλουμίνιο και τα προϊόντα αλουμινίου, που αντιπροσωπεύουν ποσοστό 42,7% του συνόλου.

Λοιπά παραδοσιακά εξαγόμενα προϊόντα της χώρας μας προς την Βοσνία και Ερζεγοβίνη είναι τα εξής: πλαστικές ύλες, ράβδοι από αργίλιο, φρούτα και λαχανικά (κυρίως νωπά ή ξερά εσπεριδοειδή), είδη διασκέδασης, αρωματικά έλαια, βαμβάκι, χρώματα, ακατέργαστα δέρματα-γούνες, πλαστικές ύλες, καουτσούκ, ελαστικά, μέταλλα και τα προϊόντα τους, χημικά προϊόντα οργανικά και ανόργανα, διάφορα παρασκευάσματα διατροφής κλπ.

Πίνακας 7. ΟΙ 5 ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

4ψήφιο κεφάλαιο συνδυασμένης ονοματολογίας	2016	2017	2018		2019		Μεταβολή στην αξία
	Αξία εκ. ευρώ	Αξία εκ. ευρώ	Αξία εκ. ευρώ	% στο σύνολο	Αξία εκ. ευρώ	% στο σύνολο	
2818-Αλουμίνιο και τα προϊόντα αλουμινίου	45,3	60,7	60,7	56,6%	27,4	42,7%	-55%
9505-Είδη διασκέδασης	2,76	3,64	3,64	3,4%	5,58	8,7%	+37,3%
7604-Ράβδοι από αργίλιο	3,01	3,28	3,28	3,8%	3,70	5,7%	+11,4%
0805-Εσπεριδοειδή	2,56	2,45	2,45	3,2%	3,01	4,7%	+8,6%
3903-Πλαστικές ύλες	6,34	5,64	5,64	7,9%	2,64	4,1%	-53,2%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Ελληνικές εισαγωγές από τη Βοσνία - Ερζεγοβίνη – κυριότερα προϊόντα.

Τα κυριότερα εξαγόμενα προϊόντα της ΒκΕ προς την χώρα μας είναι τα ακόλουθα: χονδρόσυρμα, παιχνίδια συντροφιάς, μέταλλα και τα προϊόντα τους, χαρτί και χαρτόνια, θρυαλίδες ασφαλείας και είδη ανάφλεξης, χημικά προϊόντα, σωλήνες, κλπ

Πίνακας 8: Τουριστικές αφίξεις στην Ελλάδα από τη Βοσνία – Ερζεγοβίνη.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Αφίξεις από την ΒκΕ στην Ελλάδα	22.000	25.000	30.000	40.000	45.000	70.000
Ποσοστό στο σύνολο των αφίξεων	-	12%	6,6%	25%	11,2%	35,8%
Μεταβολή	10%	12%	16,7%	25%	11,2%	35,8%

Τα ανωτέρω στοιχεία αποτελούν εκτιμήσεις, με βάση στοιχεία του Βοσνιακού Οργανισμού Τουρισμού. Από το έτος 2011 έχουν καταργηθεί οι τουριστικές θεωρήσεις για αφίξεις στην Ελλάδα.

Η AEGEAN AIRLINES πραγματοποίησε απευθείας τακτικές πτήσεις μεταξύ Αθηνών και Σαράγεβο κατά την θερινή περίοδο του 2019 και το γεγονός αυτό συνέβαλε αποφασιστικά στην αύξηση του τουριστικού ρεύματος. Το 2020 ακυρώθηκαν λόγω πανδημίας.

Την θερινή περίοδο του 2019 πραγματοποιήθηκαν επίσης πτήσεις τσάρτερ, σε δεκαπενθήμερη βάση, από την πόλη της Banja Luka. Ακυρώθηκαν επίσης το 2020.

2.2 Άμεσες επενδύσεις.

2.2.1 Επενδύσεις της Ελλάδας στη ΒκΕ.

Η ελληνική επενδυτική παρουσία στη Βοσνία και Ερζεγοβίνη είναι περιορισμένη. Περίπου 15 ελληνικές εταιρείες, με σημαντικότερες την εταιρεία εμφιαλώσεων “Coca-Cola Hellenic Beverages Bosnia and Herzegovina d.o.o. Sarajevo”, την εταιρεία αλουμινίου ALUMIL (Alpro a.d. Vlasenica) και την εταιρεία επεξεργασίας ξυλείας «Κολλίγας» (Koligas Company d.o.o. Srbac, Maria Parket d.o.o. Srbac), δραστηριοποιούνται στην αγορά της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης.

Σύμφωνα με στοιχεία της Υπηρεσίας για την Προώθηση των Ξένων Επενδύσεων (FIPA) της ΒκΕ, το ύψος του συνόλου των ελληνικών επενδύσεων από τον Μάιο 1994 έως τον Δεκέμβριο του 2017 είναι περίπου 4,2 εκατ. BAM (περίπου 2,2 εκατ. ευρώ).

2.3 Θεσμικό πλαίσιο οικονομικής συνεργασίας Ελλάδας – ΒκΕ.

Στις 18-19 Σεπτεμβρίου 2014, συνεκλήθη στο Σεράγεβο η **1^η Μικτή Επιτροπή Οδικών Μεταφορών Ελλάδος-ΒκΕ**. Οι δύο αντιπροσωπείες συζήτησαν εκκρεμή ζητήματα διμερών εμπορευματικών και επιβατηγών μεταφορών και υπεγράφη σχετικό κείμενο Πρωτοκόλλου.

Εκκρεμεί η διοργάνωση της **1^{ης} Μικτής Διϋπουργικής Επιτροπής Οικονομικής και Τεχνολογικής Συνεργασίας**, δεδομένου ότι η οικεία συμφωνία έχει πλέον τεθεί σε ισχύ (16.10.2009)

Η **Διμερής Συμφωνία Αποφυγής Διπλής Φορολογίας (ΣΑΔΦ)** που υπεγράφη στις 23.07.2007 κυρώθηκε από την ελληνική πλευρά (04.09.2009) και από την βοσνιακή (12.07.2012). Σύμφωνα με το άρθρο 29 παρ. 1 της εν λόγω Σύμβασης, αυτή τίθεται σε ισχύ από την

12.07.2012 και οι διατάξεις της, σύμφωνα με την παρ. 2 του ιδίου άρθρου, εφαρμόζονται από την 1^η Ιανουαρίου του 2013. Η εφαρμογή της Διμερούς ΣΑΔΦ οπωσδήποτε αποτελεί κίνητρο για την περαιτέρω ανάπτυξη των εμπορικών συναλλαγών.

Στις 16-17 Μαρτίου 2016, πραγματοποιήθηκε στο Σεράγεβο, αντί της 1^{ης} Μ.Δ.Ε. Ελλάδος-ΒΚΕ, υψηλόβαθμη συνάντηση των Συμπροέδρων της Μ.Δ.Ε. Ελλάδος-ΒΚΕ (πλασιωμένων από ολιγομελείς αποστολές υψηλόβαθμων αξιωματούχων από Υπουργεία), του Υφυπουργού Εξωτερικών κ. Δ. Μάρδα και του Υπουργού Εξωτερικού Εμπορίου και Οικονομικών Σχέσεων της ΒΚΕ κ. Μ. Šarović. Οι δύο χώρες εκδήλωσαν την αποφασιστικότητά τους να προωθήσουν την συνεργασία σε τομείς με ιδιαίτερες προοπτικές αμοιβαίας ανάπτυξης, όπως ο αγροτικός τομέας, ο τομέας της ενέργειας, της συνεργασίας των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων και του τουρισμού.

Εκτιμάται ότι υφίστανται σημαντικά περιθώρια βελτίωσης των διμερών εμπορικών ροών και πραγματοποίησης κοινών δράσεων, όπως η δημιουργία κοινοπραξιών για την εκτέλεση (κατασκευαστικών) έργων, η ανταλλαγή τεχνογνωσίας, η διοργάνωση επιχειρηματικών αποστολών και η συμμετοχή σε Διεθνείς Εμπορικές Εκθέσεις. Στο τέλος της συνάντησης, υπεγράφησαν Συμπεφωνημένα Πρακτικά (Agreed Minutes) μαζί με Σχέδιο Δράσης (Action Plan).

Κατά την διάρκεια του 2019 συνεχίστηκε ο διάλογος μεταξύ των δύο πλευρών, σχετικά με την εφαρμογή του Action Plan.

3. Συμπεράσματα – προτάσεις

3.1 Προοπτική ανάπτυξης διμερούς εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών.

Πίνακας 9: Προοπτική ανάπτυξης διμερούς εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών.

A/A	Κλάδοι ενδιαφέροντος	Ανάλυση – Αιτιολόγηση
1.	ΤΡΟΦΙΜΑ	Πολύ καλό όνομα στην αγορά για την ποιότητα των ελληνικών προϊόντων. Ειδικότερα νωπά φρούτα, ελαιόλαδο και ελιές, συσκευασμένα τρόφιμα.
2.	ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΟΣ-ΜΕΛΕΤΗΤΙΚΟΣ	Προγραμματισμός μεγάλων έργων υποδομής στην ΒΚΕ τα επόμενα χρόνια, με διεθνή χρηματοδότηση (οδικές, ενεργειακές-περιβαλλοντικές υποδομές, τουριστικές εγκαταστάσεις)
3.	ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ	Εκφρασμένη προτεραιότητα του συνόλου των βοσνιακών αρχών για εισαγωγή των νέων τεχνολογιών σε

		όλους τους τομείς της οικονομίας.
4.	ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	Έντονο ενδιαφέρον για ελληνικούς προορισμούς.

3.2 Προτάσεις δράσεων ενίσχυσης εξωστρέφειας. (Μόλις οι συνθήκες επιτρέψουν).

1. Διοργάνωση, με την αρωγή και οργανωτική υποστήριξη του Υπουργείου Εξωτερικών και του Γραφείου ΟΕΥ, διαδικτυακών συναντήσεων b2b, σε συνεργασία με επιχειρηματικούς φορείς της Βοσνίας – Ερζεγοβίνης και αργότερα επιχειρηματικών αποστολών.
2. Ενθάρρυνση συμμετοχής ελληνικών επιχειρήσεων σε μεγάλες κλαδικές Εκθέσεις στην ΒκΕ.
3. Προσέλκυση συμμετοχής Βοσνίων επιχειρηματιών στις εκδηλώσεις των εκθεσιακών Οργανισμών ΔΕΘ και HELEXPO, στο πλαίσιο του προγράμματος προσέλκυσης και φιλοξενίας εμπορικών επισκεπτών, **Hosted Buyers Program**.

3.3 Προτάσεις ενίσχυσης διμερούς θεσμικού πλαισίου.

Στενότερη συνεργασία μεταξύ Υπουργείων και κρατικών φορέων, με βάση το action plan που έχει συμφωνηθεί, δεδομένου ότι στην ΒκΕ η οικονομία ρυθμίζεται ακόμα σε μεγάλο βαθμό από τους κρατικούς φορείς.

Συνεργασίες ενδείκνυται να ενισχυθούν μεταξύ επιχειρηματικών φορέων και ειδικότερα, για την περίπτωση της ΒκΕ Επιμελητηρίων, μέσω της υπογραφής Μνημονίων Συνεργασίας.

Παράρτημα

2.4 Χρήσιμες διευθύνσεις.

BiH Foreign Investment Promotion Agency

Website: www.fipa.gov.ba

BiH Central Bank

Website: www.cbbh.gov.ba

Council of Ministers

Website: www.vijeceministara.gov.ba

BiH Ministry of Foreign Trade & Economic Relations

Website: www.mvteo.gov.ba

BiH Ministry of Foreign Affairs

Website: www.mvp.gov.ba/index_eng.htm

BiH Ministry of Transport and Communication

Website: www.mkt.gov.ba

BiH Ministry of Finance and Treasury

Website: www.mft.gov.ba

BiH Ministry of Civil Affairs

Website: www.mcp.gov.ba

BiH Agency for Medicines and Medical Devices

Website: www.almbih.gov.ba

BiH Foreign Trade Chamber

Website: www.komorabih.ba

BiH Institute for Intellectual Property Rights

Website: www.ipr.gov.ba

BiH Indirect Taxation Administration (Customs Office)

Website: www.uino.gov.ba

BiH Communications Regulatory Agency

Website: www.cra.ba/

Chamber of Economy of the Federation of BiH

Website: www.kfbih.com

Chamber of Commerce and Industry of Republika Srpska

Website: www.komorars.ba

Government of the Federation of BiH

Website: www.fbihvlada.gov.ba

Government of Republika Srpska

Website: www.vladars.net

BiH Directorate for European Integration

Website: www.dei.gov.ba

BiH Agency for Statistics

Website: www.bhas.ba

BiH Public Procurement Agency-Procurement Review Body

Website: <http://www.javnenabavke.ba/>

BiH Commission for Concessions

Website: <http://www.koncesijebih.ba/>

BiH Veterinary Office

Website: <http://www.vet.gov.ba/>

European Bank for Reconstruction and Development

Website: www.ebrd.com

European Investment Bank (EIB)

Website: <http://www.eib.org>

World Bank

Website: www.worldbank.ba